

О.Є. Ходосовцев¹,
І.І. Мойсієнко¹,
В.М. Клименко¹,
І.О. Пилипенко¹,
Д.С. Мальчикова¹,
М.Я. Захарова¹,
А.А. Пономарьова²,
В.В. Дармостук¹

¹Херсонський державний університет,
²Національний природний парк «Нижньодніпровський»

КОНЦЕПЦІЯ СТВОРЕННЯ ПЕРШОГО РЕГІОНАЛЬНОГО ЛАНДШАФТНОГО ПАРКУ «ГІЛЕЯ» НА ХЕРСОНЩИНІ

В останні два роки в лісовому господарстві спостерігається потужна криза, що пов'язана з не фінансуванням лісгосподарської галузі. Вона негативно відображається на стані штучних лісових масивів на нижньодніпровських пісках, які не мають промислової цінності і створені лише з метою закріплення рухливих кучугур. Штучні лісові насадження, які створювалися на території нижньодніпровських арен протягом майже 200 років, підлягають постійному догляду людиною. Без проведення в цих ландшафтах біотехнічних та лісовпорядкувальних робіт відбудеться поступова їх деградація та знищення внаслідок лісових пожеж. Крім того, у часи економічної кризи посилюються браконьєрські рубки, які в останній час зазнали катастрофічних масштабів. Суцільні штучні масиви малопродуктивні, пожежонебезпечні, не здатні відновлюватися, схильні до поширення на сосні різних захворювань і шкідників, масово всихають тощо.

З іншого боку, центральні частини арен містять природні лісові масиви, які у першу чергу потребують охорони та не потребують особливого втручання людини. Вони здатні до самовідновлення та самовідтворення і виконують функцію закріплення рухливих кучугур. Однак, господарська діяльність, як то пасквальне навантаження або лісопосадки, зменшують стабільність цих геосистем, що веде до посилення дефляційних процесів, зменшення біорізноманіття та атрактивності ландшафту. Наші пропозиції щодо вирішення проблемних питань шляхом створення регіонального ландшафтного парку «Гілея» були обговорені і підтримані на рівні Херсонської обласної ради.

Регіональний ландшафтний парк (РЛП) «Гілея» планується створити на нижньодніпровських аренах: Козачелагерській, Олешківській, Чалбаській, Збур'ївській, Івано-Рибальчанській та Кінбурнській косі загальною площею 85810 га (рис. 1). Землі, на яких буде створений регіональний ландшафтний парк «Гілея», відносяться до Голопристанського (38809 га) та Олешківського (40820 га) районів Херсонської області, Голопристанської (3781) та Новокаховської міських рад (2400 га). Землекористувачем є обласне управління лісового господарства «Херсонліс». До новоствореного парку не включаються землі сільськогосподарського призначення, землі запасу, землі в межах населених пунктів та приватні ділянки. В межах майбутнього регіонального ландшафтного парку «Гілея», лісові насадження формально належать до п'яти лісових господарств: Державного підприємства (ДП) Збур'ївського лісомисливського господарства (10292 га), ДП Голопристанського

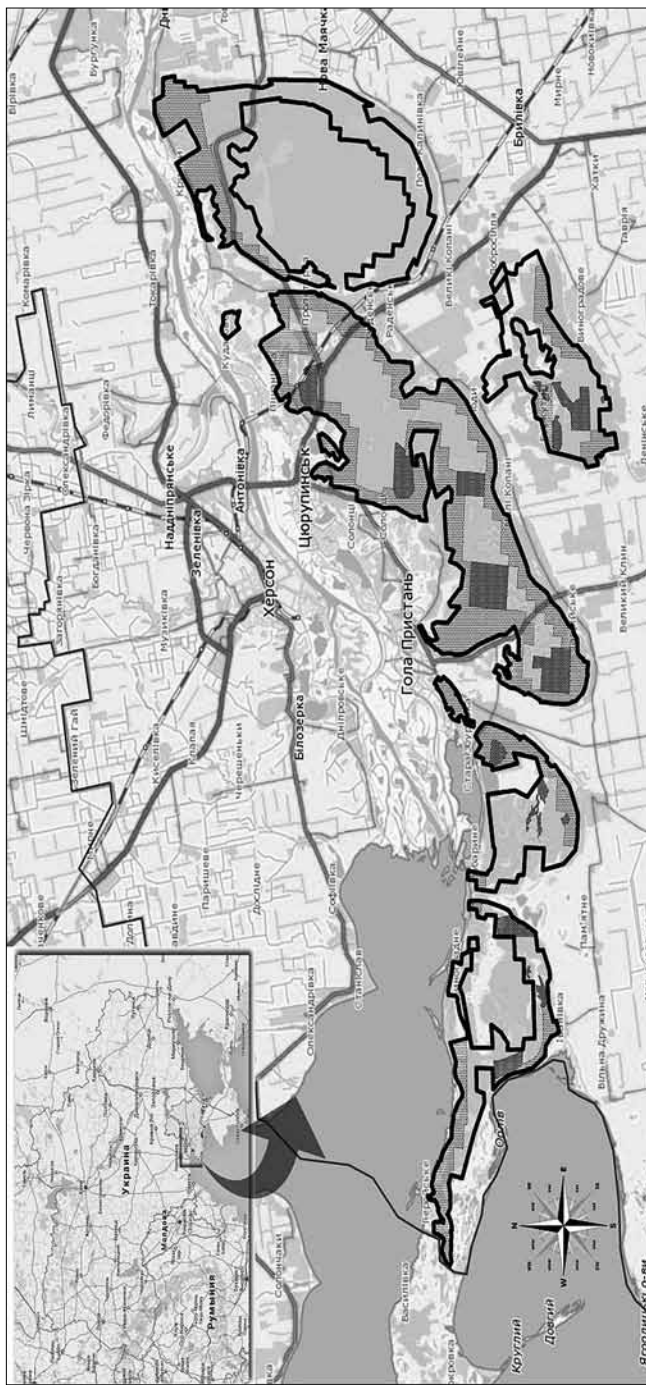

Рис. 1. Розташування РЛП «Гілея» (картатим виділено запроєктовані ділянки заповідні зони).

ЛМГ (27742 га), ДП Цюрупинського ЛМГ (25213 га), ДП Великокопанівського ЛМГ та ДП Каховського ЛГ (5043 га) та Степового філіалу Укр НДЛГА ім. В.М. Виноградова (771 га).

Основу РЛП будуть складати п'ять відокремлених ділянок: Західна (в основі Кінбурнської коси та на Іванівській арені), Збур'ївська (на Збур'ївській арені), Чалбаська (на Чалбаській арені), Олешківська (на Олешківській арені) та Корсунська (на Козачелагерній арені). Західна ділянка починається на межі з Миколаївською областю і включає лісові масиви, які простягаються з заходу на схід смугою нижче села Геройське до села Рибальче. Південна межа йде вздовж солених озер Геройського солепромислу, охоронної зони Соленоозерної ділянки Чорноморського біосферного заповідника, далі повертає на південь і йде по узбережжю Ягорлицької затоки, потім огинає південні лісові соснові насадження біля села Іванівка і далі повертає на північ до села Рибальче. Центральна частина Івано-Рибальчанської арени, яка включає землі Івано-Рибальчанської ділянки Чорноморського біосферного заповідника та її охоронну зону не включаються до складу регіонального ландшафтного парку «Гілея». Збур'ївська ділянка починається від села Рибальче і йде по межі лісових огинаючі майже всю Збур'ївську арену до сіл Нова та Стара Збур'ївка за виключенням земель, які не відносяться до Збур'ївського лісомисливського господарства. Олешківська ділянка розпочинається східніше села Чулаківка і включає лісові квартали Олешківської арени і закінчується біля села підступне. Чалбаська ділянка є найпівденнішою і включає лісові квартали між селами Буркути, Промінь та Виноградове, за виключенням ділянок, які відносяться до національного природного парку «Олешківські піски» та північно-західної частини вище села Виноградово. Корсунська ділянка включає лісові квартали, які розташовані на периферії Козачелагерської арени, за виключенням центральної ділянки, на якій розташовані землі національного природного парку «Олешківські піски», землі військового полігону, та землі, які планується передати національному природному парку «Олешківські піски» в постійне користування.

Домінуючим типом рослинності на позитивних елементах рельєфу є псамофітний степ, а на негативних – лісові гайки (березові, осикові, дубові, зрідка вільхові та змішані) в комплексі з водною, болотною, лучною, степовою та солончаковою рослинністю. Тут збереглися типові та рідкісні рослинні ценози з раритетними, ендемічними та реліктовими видами рослин, грибів, лишайників та тварин, що включені до Червоної книги України, Європейського Червоного списку, Світової Червоної книги МСОП та Червоного списку Херсонської області. Основу рослинності запроєктованого регіонального парку «Гілея» складають штучно створені монокультури сосни.

Створення на нижньодніпровських пісках РЛП «Гілея» дозволить взяти під охорону штучні та природні ліси на території нижньодніпровських арен; контролювати органами місцевого самоврядування, а саме обласною радою, виконання природоохоронного законодавства на території нижньодніпровських арен; залучити додаткові кошти з обласного бюджету для проведення, сумісних з лісомисливськими господарствами, пожежозахисних та природоохоронних заходів; створити більше 100 робочих місць, які можуть заповнити працівники лісгосподарської галузі, що другий рік поспіль не фінансується державою; сприятиме відновленню природного стану дюнних екосистем з домінуванням у фітоценозах природних складових; стабілізуватиме чисельність популяції тваринного світу, особливо чисельність мисливських тварин; перейти до іншої форми екологічного менеджменту на території нижньодніпровських арен, в якому враховуються екологічні ризики, що приводили до деградації псамофітних екосистем протягом останніх 200 років (пожежі, тотальне заліснення центральних частин арен, перевипас, неконтрольовані кар'єри тощо).